

Az élettan és társtudományainak kiemelkedő alakjai az elmúlt 100 évben

A hazai élettan tudományok korábbi képviselőire méltán büszke az utókor. E sorozat segít felidézni azokat az elődöket, akik tudományos kutatásaikkal, oktató és nevelő munkájukkal lehetővé tették a mai eredmények megszületését.

Most emlékezzünk Szabó György élet/kórélettanász professzorra, a só-víz háztartás, a nyirokkeringés és a mikrocirkuláció nemzetközi hírű szakértőjére az Országos Traumatológiai Intézet Állatkísérleti Központjának vezetőjére, a Kórélettani Intézet tudományos tanácsadójára születésének 101. évfordulója alkalmából.

Emlékének megőrzésére 1998-ban a Hemingway Alapítvány megalapította a „*Szabó György díjat*” kimagasló érdemeket szerzett hazai szakemberek elismerésére, melyet eddig az alábbi szakemberek nyertek el: Halász Béla, Besznyák István, Flerkó Béla, Palkovits Miklós, Rák Kálmán, Tulassay Tivadar, Rozsos István, Dzsiniich Csaba, Sótonyi Péter, Schaff Zsuzsa, Nyáry István, Kopp Mária, Rihmer Zoltán, Gulyás Balázs, Hangody László, Lang György, Eröss Loránd.

Az évforduló alkalmával 2018-ban a Magyar Tudományos Akadémián, a díj névadójáról tartott laudációmon keresztül idézzük fel munkásságát, oktatói, kutatói és közéleti tevékenységét.

A hálás tanítványok nevében kívánom, hogy minél többen olvassák és tanuljanak e példán!

Budapest, 2020. június 23.

Dr. Rosivall László

Prof. Dr. Szabó György méltatása

„65 évvel ezelőtt, 1955-ben az Akadémia Kiadó gondozásában megjelent a „Nyirokkeringés Élet - és Kóréletana” című 712 oldalas szakkönyv, melynek szerzői Rusznyák István, Földi Mihály és Szabó György. A könyv összefoglalta mindazt, amit abban az időben lehetett és érdemes volt tudni e kérdéstről, sőt azon is túl. A könyvben idézett irodalom több mint 300 évet ölel át, mert 1652-től 1954-ig terjed. Néhány éven belül a könyv megjelent németül, angolul, franciául és oroszul.

1979-ben a **Knut Aukland**, a nyirokkeringés világhírű szakértője bergeni tanulmányutam alatt megkérdezte, hogy a könyvnek ki volt az igazi szerzője, írója, mert „*Ez a könyv remekmű tele zseniális gondolatokkal, ötletekkel el-nem- végzett kísérletekkel*” - mondta. A könyv Szabó tanár úr, hasonló címmel, 1954-ben beadott, doktori disszertációját követően, alig néhány hónapon belül jelent meg. A disszertáció 1600- és 700-as évekből idézett angol, francia német, latin, görög, különlenyomatainak gyűjteményét, tanár úr akkurátus megjegyzéseivel, ma is őrzöm a polcomon.

A könyv megjelenése után több mint fél évszázaddal, 2009-ben, amikor Jens Titze a Nature-ben leírta, hogy a só-függő hypertonia a bőr alatti kötőszövet nem ozmotikus jellegű nátrium felhalmozódásával jár és a folyamatban a nyirok kapillárisok is szerepet játszanak, eszembe jutott, hogy megmutassam Szabó tanár úr könyvét. Másnap vörös szemekkel jött be, egész éjjel a könyvet olvasta és elhatározta, hogy Németországban megpróbálja újranyomtatni.

Mikor is született Szabó tanár úr e jelentős műve?!

101 éve, amikor alig 10 éve ért véget a világháború, mindenütt rom és újjáépítés, öt éves terv, Sztálin éppen hogy csak meghalt, az alig 3 éve önállóvá vált Egyetemünkön megalakult a három kar, Gegesi Kiss Pál a rektor, az intézeteket, klinikákat többek között Issekutz, Babics és Gömöri vezetik, ülésünk elnöke (Vizi E. Szilveszter) éppen beiratkozott a Pécsi Orvosi Egyetemre, az Üllői úti fák alatt csikorogva és lassan, de annál zsúfoltabban utazott az Aranycsapat meccsére a drukkerek serege és a bérházakat verklisek, jegesek, drótostótok járták és a házmesterek vigyázták. A tudományt pedig szovjet mintára megpróbálták bezárni, az eszmék bizonyítására kényszeríteni!

De ebben az elzárt kis országban mégis, akkor is nagy dolgok születtek! Ekkortájt vetette Illyés Gyula papírra soha-el-nem feledhető újra és újra lelkünkbe markoló, jaj kiáltását, hogy

„...*ahol zsarnokság van,
minden hiában,*

.....

*ő mondja meg, ki voltál,
porod is neki szolgál.”*

És valóban, a nemzetközileg is kiemelkedő és elismert szellemi teljesítmény ellenére Szabó tanár úr professzori kinevezéséhez 35 évnek kellett elteltelnie és egy rendszerváltásnak kellett bekövetkeznie!

Ki volt tehát, akiről a díjat elnevezték?

Szabó György Pancsován született 1919-ben hajóskapitány családjában. Az orvosegyetemet Belgrádban és Szegeden végezte. Orvosi oklevelét 1944-ben kapta Szegeden. 1944-ben a keszthelyi kórházban, 1945-től pedig a budapesti István és

Rókus kórházakban volt segédorvos. 1946-tól 1961-ig a budapesti Orvostudományi Egyetem I.sz. Belklinikáján dolgozott. 1949-ben belgyógyász szakorvos lett, 1959-ben nevezték ki egyetemi docenssé. 1961-ben az Országos Traumatológiai Intézet kutató laboratóriumának vezetésével bízták meg tudományos tanácsadói minőségben. 1979-től mintegy tíz évig a Kóréletlani Intézetben volt tudományos tanácsadó. 1958-ban az Egészségügyi Minisztérium megbízásából a Vietnami Köztársaságban, mint egészségügyi tanácsadó teljesített szolgálatot. 1964-ben WHO ösztöndíjjal 5 hónapot töltött Angliában és a Német Szövetségi Köztársaságban. 1952-ben kandidátus lett, három év múlva pedig 1955-ben, a legfiatalabbként, elnyerte az orvostudományok doktora címet. Címzetes egyetemi professzori kinevezését azonban csak 1990-ben vehette át. 1998-ban, 79 éves korában hunyt el.

Tudományos munkásságát 1947-ben kezdte és több mint 50 évig folytatta. Fő kutatási területe: a veseműködés, és a nyirokkeringés élet- és kóréletlana volt. Több mint 300 tudományos közleménye és 3 monográfiája jelent meg. A „*Renális só és vízürítés szabályozása*” és a „*Zsírembólia*” című monográfiáit németül adták ki. A *Lymphológia* című lapnak évtizedekig volt társszerkesztője.

1961-ben kelt működési bizonyítványában Rusznyák István az I.sz. Belklinika akkori igazgatója az alábbiakat írta: „*Dr. Szabó György egyike a legjobb magyar kutatóknak, akik szerencsésen egyesítik magukban az elméleti tudást a klinikai gyakorlattal. Szabó doktor anyanyelvén kívül jól bírja a német, az orosz, az angol és francia nyelvet.*” Csak szerénysége miatt nem került említésre, hogy latinul, olaszul, illetve oroszon kívül más szláv nyelveken is beszélt.

Tudományos munkássága időtállóan bizonyult. Eredményeit ma is nagyszámban idézik világszerte.

Nemcsak eredeti és termékeny kutató, de nagyszerű oktató is volt. Számos nemzetközi hírűvé vált tanítványt nevelt. Kiemelkedő szerencsének tartom, hogy több mint 10 évet dolgozhattam együtt Szabó tanár úrral a Kóréletlani Intézetben. Mi, akkor fiatal munkatársai, úgy tekintettük őt, mint az állandó, élő szakmai etalont, aki mindent tud, vagy ha nem, akkor utánanéző, elmagyarázó, és aki tudományos, emberi és kulturális kérdésekben mindenkor mindenkinek a rendelkezésére áll. Ő nem tett különbséget ember és ember között. Ugyanúgy támogatta és segítette a homoszexuális asszisztensét, mint az aktív párttitkár kutatót, ha az szorgalmas, érdeklődő volt és megbízható tudományos munkát végzett.

Természetesnek találtuk, hogy a 80-as években, mikor már túl volt a 60-on, és az egyik amerikai egyetemen elhatározták, hogy lymphologiai kurzust indítanak, akkor őt hívták meg ebből, az akkor még félig elzárt országból, hogy adja elő a tárgyat és írjon hozzá egy jegyzetet. A jegyzet 6 hét alatt elkészült, és Ő egy szemeszterre elutazott. Majd visszaérkezésekor, amikor izgatottan kérdeztük, hogy milyen volt, ő szerényen csak ennyit mondott: *"megtettem, amire kértek"*. Valójában igen sikeres volt a tanfolyam.

Hálás vagyok a sorsnak, hogy tanulhattam a kiváló tudóstól, az elkötelezett kutatótól, a fiatalokat segítő, támogató és szerető tanártól, a polihisztortól, az embertől.

Szabó Tanár Úr tudta, hogy kis nemzetet csak a tudása, az oktatása és a kutatása tehet naggyá. Példamutató életével, munkásságával Ő is hozzájárult a magyar tudományosság elismertségéhez és ahhoz, hogy e tudományosság jelentős része az orvosbiológiai területről származik.

A világi elismerések, kitüntetések ritkán arányosak a szakmai teljesítménnyel. Szabó tanár úrnak idehaza, nem volt szerencséje a hatalommal, mert ő nem állt be a sorba és nem azt mondta, amit elvártak tőle. Ő kimondta, amit gondolt; az igazat, szerényen és egyszerűen; mert tudta, hogy ahol hazugság van, ott „*zsarnokság van, zsarnokság a könyvsorokban, butító szólamokban, és hol zsarnokság van, ott mindenki szem a láncban, és....a templom, parlament, kőpad megannyi szőnyeg.*” A diktatúrával

kölcsönösen nem szerették egymást. A mellőztetés azonban nem keserítette el túlzottan és különösen nem befolyásolta kutatói munkakedvét. Ha esett, ha fűjt, ha havazott, ő akkor is lendületes, fiatalos léptekkel érkezett az intézetbe tele munkaerővel, eltökéltséggel. Leült, dolgozott, olvasott, írt, és alkotott szinte az utolsó pillanatig.

Ma már, az évek múltán jobban értem, hogy mi adhatott rendíthetetlen hitet és energiát munkájához. A bölcsessége, a világi hiúságoktól mentes meggyőződése, miszerint az ember egyetlen igaz feladata, hogy hangyaszorgalommal megvalósítsa itt a földön azt, ami mint lehetőség reámérettetett, és ezzel hozzájáruljon a világ összértéktermeléséhez, jobb jövőjéhez, az Úthoz, melyet a kiválasztottak építenek, de melyen mindenki, a Világ is halad előre. Szabó tanár úr tudta, hogy, ahogy Augustin Thierry mondja,

„Van a világon valami, ami értékesebb, mint az anyagi élvezetek, mint a vagyon, értékesebb magánál az egészségnél is: ez a tudomány odaadó szolgálata”.

Mélyen hiszem, hogy méltó és igazságos, hogy a Szabó György díj emléket állít tanár úrnak! Hiszem, hogy ennél több is történik, mert akit szerettünk, tiszteltünk, azt emlékeinkben megőrizzük. Aki tanított, annak gondolatai bennünk élnek tovább, sőt szájról-szájra, emberről-emberre adódnak át. Aki életében kiemelkedőt alkotott, az műveiben él túl. Ahogy Arany János írja: *„... nem hal meg az, ki milliókra költi dús élte kincsét, bár napja múlt, hanem amint időben és térben távozik egy éltető eszmévé finomul.”*

Köszönöm a figyelmet!”